

קול צופיך

מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



חול המועד סוכות - תש"ס - מאת מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



ולכן מכיון שביום הושענא רבה נמסרים הפתקים אחרי שנחתם החותם הפנימי והחיצון, אז עדיין אומרים לאדם יש לך עוד זמן לחזור בתשובה בזמן הזה. ולכן המעלה של יום הושענא רבה היא מעלה חשובה.

בזוהר הקדוש מאוד מאוד מאריך בדבר הזה, וכתוב בשער הכוונות: "עניין מסירת הפתקים, אמיתות העניין הוא כך, כי עיקר הדין נדון ונגמר בחצות ראשונה של ליל הושענא רבה, ואז תכף אחרי חצות אתעדי צולמא מעל רשייהו דמאן בחתים ח"ו למיתה". ולכן נוהגים לעסוק בתורה בחצי לילה הראשון עד חצות ספר דברים (משנה תורה).

ישנם אנשים שבליל הושענא רבה בחצות לילה יוצאים ליד הלבנה ומחפשים אם יש צל או אין צל, אומר הרב בעל ה"בן איש חי" שלא לעשות את הדברים האלה ולא להכניס לראש את המחשבות האלה. למה? כי אומר הלבוש, שמתו זה מדוייק, דוקא אם אדם עומד בחצות לילה כשהוא ערום בלי בגדים. נו! מי ילך לעמוד בחצות הלילה בלי בגדים בליל הושענא רבה ויעמוד ברחוב ויראה את הדברים האלה! ועל כן הולך בתום הולך בטח, ובמקום שיעמוד ערום בלי בגדים, אז יהיה מלובש בתורה ובמצוות ובמעשים טובים, בלימוד תורה בליל הושענא רבה וזה עדיף יותר מכל הסגולות האלה כולם.

אבל מכיון שזה ליל הושענא רבה יש בו הרבה הלכות מיוחדות ואולי נספיק להגיד קטעים מהם, חלק מהם. הגמרא אומרת במסכת ברכות, שאדם חייב לברך ברכות התורה. בבוקר אדם קם, ברכות השחר וברכות התורה.

מה יהיה הדין אדם שלא ישן כל הלילה? נהיה ער כל הלילה? יברך ברכות התורה או לא יברך ברכות התורה? מתי יברך? יברך ברכות השחר או לא יברך ברכות השחר? מתי יברך?

בשולחן ערוך נאמר כך, יש שני דינים בשולחן ערוך: "שינת קבע ביום על מיטתו..." אדם הלך ביום וישן. בא נגיד דוגמא ביום הושענא רבה, בליל הושענא רבה נשאר ער, התפלל, גמר להתפלל, בא הביתה אכל ארוחת בוקר והלך לישון, ישן עד הצהריים שינת קבע במיטה (בסוכה). יש מי שאומר: שינת קבע - הפסק! ברכת בבוקר ברכות התורה ועכשו ישת - הפסק! וכיון שזה הפסק, אתה צריך לברך ברכות התורה. ויש מי שאומר שזה לא נקרא הפסק. אומר מרן: "וכן נהגו". הוא לא אומר "וכן הדין" שימו לב! "וכן נהגו". כי הרא"ש אמר שצריכים לברך, הטור אומר שצריכים לברך. אומר האגור, ששינה ביום לא נחשבת לשינת קבע, כי העיקר הוא בלילה דוקא. ולכן לא יברך.

אומר הבית יוסף למה לא יברך? הוא מקשה! אבל מכיון שכך נהגו, הוא אומר "וכן נהגו", נהגו שלא יברכו.

אומר הגאון מוילנא, אומר הפרי חדש - תברך! למה לא תברך? ישנת! אז תברך ברכות התורה.

אותה שאלה נשאלה בבית יוסף בשם הרב אבודרהם. אדם בבוקר מברך ברכות התורה, הולך ברחוב לעבודה שלו, לעסקים שלו, לא לומד תורה, מסיח דעתו מתורה. אז למה כשחוזר אחר הצהריים ורוצה ללמוד, למה לא יברך עוד הפעם? או חוץ מכבוד המקום הקדוש הזה, חוץ מכבוד הקהל, הצופים והמאזינים, אדם הולך לנוחיות, ובנוחיות אסור לאדם להרהר בדברי תורה, אז אם אסור להרהר בדברי תורה בנוחיות, אם ככה המצב אז צריך לברך ברכות התורה!

אומר הרב בית יוסף בשם הרב אבודרהם ובשם עוד פוסקים - לא! אתה נכנס לנוחיות ואתה אומר עכשו אני צריך להזהר שלא לחשוב בדברי תורה, לא להרהר בדברי תורה, זה תורה!

אתה נכנס לנוחיות, אתה צריך לדעת באיזה יד לקנח, באיזה אצבע לקנח, זה מותר לחשוב על זה בתוך הנוחיות, אז הנה לך דברי תורה. אז אין נקרא הסחת הדעת מתורה. אדם הולך לעבודה, כל ה"חושן משפט" נמצא

השיעור לעילוי נשמת:

מרן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



פרשת השבוע: חול המועד סוכות

השיעור נמסר ע"י הרב מרדכי אליהו זצוק"ל, בשנת תש"ס.

דיני ומנהגי הושענא רבה (לילו ויומו) ושמחת תורה

השיעור הזה בחסות משפחת יערי, שהקדוש ברוך הוא ישלח להם ברכה והצלחה בכל מעשי ידיהם, בכל אשר יפנו וישכילו ויצליחו, וה' יהיה עמם, ויזכו לזרע של קיימא, אורית בת אסתר ונוסרט בת גוהר, שיהיה להם רפואה שלמה וזרע של קיימא וברכה והצלחה ויזכו לשנים רבות נעימות וטובות.

כבוד מעלת הרבנים היקרים, כבוד הגבאים היקרים, הצופים, המאזינים, קהל קדוש ונכבד.

מחר בערב זה ליל הושענא רבה, גם לפי הקבלה וגם לפי הפשט יש משהו מיוחד ביום הושענא רבה, עד כדי כך שכתוב ברמ"א שלא יעשו מלאכה עד שיגמרו להתפלל תפילת שחרית, ולא יחזיקו כסף עד אחרי תפילת שחרית. אומר מרן בעל הבן איש חי, כן, כסף בשביל מסחר אל תחזיק, אבל כסף לצדקה תחזיק, כי לתת כסף לצדקה זה צריכים לתת ובעיקר לאלה שרגילים לתת ב"ויברך" שלא יבטלו את המנהג הזה.

כתוב בבן איש חי: "מרבית בתפילות ובתחנונים בהושענא רבה". בשולחן ערוך כתוב, מכיון שבחג נדונים על המים והמים זה חיות לעולם. אבל הרב כתוב: "שהוא סיום נ"א יום שנתנו לישראל בחסד עליון לעשות בהם תשובה, ותתקבל תשובתם והם שלושים יום של חודש אלול מיום ראשון של חודש אלול ועשרים ואחד יום של חודש תשרי. רמז לדבר: 'אין נא אלא לשון בקשה'. לכן נתנו חמישים ואחד יום לצורך בקשות ותחנונים. ויום זה הוא סיום נ"א, ולכן נקרא הושע נ"א רבה. כלומר הושע את עם ישראל ביום נ"א שהוא רבה שהכל הולך אחר החיתום".

אבל הפשט מדוע הוא נקרא "הושענא רבה"? כי בכל יום אנחנו מקיפים את התיבה פעם אחת וביום הושענא רבה אנחנו מקיפים שבעה פעמים ואומרים הרבה פעמים "הושענא, הושענא", לכן נקרא "הושענא רבה", כי הרבה פעמים אומרים הושענא.

"בליל הושענא רבה בעת חצות לילה, נגמר ונעשה בחינת חותם החיצון למעלה, כי ביום הכיפורים נגמר חותם הפנימי שהוא העיקר, ולכן בהושענא רבה נמסרים הפתקים, ואף על פי שנמסרו הפתקים, יש עוד זמן להצלה". ולכן כתוב בגמרא, שהזקנים שהיו פעם חילוניים וחזרו בתשובה היו אומרים "אשרי זקנותנו שכיפרה על בחרותנו". והזקנים שתמיד היו בני תורה היו אומרים "אשרי זקנותנו שנמשכנו אחרי דרך בחורותינו. אלו ואלו אומרים [בשמחת בית השואבה] אשרי מי שלא חטא, ומי שחטא יחזור בתשובה".

מה זה שייך בשמחת בית השואבה תשובה? אבל לפי דברי הרב מובן, נכון שהחותם החיצון נגמר, אבל נשאר החותם הפנימי והחותם החיצון צריך להיות עדיין החותם הפנימי שהוא העיקר.

¹ מסכת סוכה דף נ"ג עמוד א', וז"ל: "תנו רבנן יש מהן אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו אלו חסידים ואנשי מעשה ויש מהן אומרים אשרי זקנותנו שכפרה את ילדותנו אלו בעלי תשובה אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא ומי שחטא ישוב וימחול לו".



קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



סוכות - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



עכשו ברכות השחר.

אנחנו מדברים על אדם שלא ישן כל הלילה. אומר הרב משנה ברורה ואומר הרב כף החיים ואומר הרב בן איש חי, שבלילה אחרי חצות לילה, אז האדם יברך ברכות השחר בלי ברכות התורה, ואם לא ברך אחרי חצות לילה יכול לברך כל הלילה. ואם לא ברך – יברך אחרי עמוד השחר לפני ברכות התורה.

אדם הלך בליל – מחר בערב והתפלל מנחה וערבית, גמר ערבית בשעה 18:00 בערך, אכל והלך לישון. אמר, שבלאו הכי בבית כנסת שלנו מתחילים בשעה 21:00 ובמקומות אחרים מתחילים ב-21:00 – אני אלך לישון! אז במקום שיקום ב-21:00 קם ב-22:00 או ב-23:00, קם והתעורר ורוצה לבוא. בא לבית הכנסת, נכנס כאן לבעיה. לפני חצות הוא לא יכול לברך ברכות השחר, אבל ישנת על המיטה שלך בלילה שינת קבע, אז אסור לך ללמוד תורה! אז אם הוא קם בשעה 23:20 אז נגיד לו, אתה תגיד פיוטים ותגיד שירים עד חצות, ותקרא ברכות השחר וברכות התורה ביחד. אבל אם קם ב-22:00 בלילה מה יעשה? עד 23:30 בלילה ככה ישב בטל! הוא רוצה לבוא וללמוד! אז במקרה כזה מתהפך הדין. קם ב-22:00 אחרי שישינת קבע, יקום ויברך ברכות התורה. ואחרי חצות יברך ברכות השחר.

אז הדברים האלה כל אחד ואחד צריך לדעת אותם בצורה ברורה. ובמחזור הם נמצאים בשני קטעים, קטע אחד בדין הושענא רבה, וקטע אחד בדין ברכות השחר, ושני הדינים האלה נמצאים בשני המקומות האלה, ואם אדם לא זוכר – יעיין וידע איך לנהוג.

עכשו בעניין נטילת ידיים.

כאן כבר הדין מתהפך. בעניין נטילת ידיים – יש שלושה טעמים לנטילת ידיים בבוקר. יש טעם של הזוהר – רוח טומאה, יש טעם של הרשב"א, אומר הרשב"א אדם יושן בלילה, בבוקר קם, נשמה חדשה, בריה חדשה, צריך להודות להקדוש ברוך הוא, אז כמו שהכהנים רוחצים ידיהם מן הכיור – גם אתה תרחץ ידך מן הכיור, תרחץ ידך ותברך על נטילת ידיים. אומר הראש"ש לא רוח רעה ולא בריה חדשה. אדם ישן בלילה, הוא לא יודע מה שהוא עושה בלילה, הוא ישן! פתאום מתחשק לו לחכך מתחת לבית שחיו, במקום בית הסתרים, נגעת במקומות המכוסים – צריך נטילה. אתה לא יכול להתפלל בלי שתטול ידך. אם נגעת בירך שלך, בברכיים, במקום אחר! אתה לא זוכר ולא יודע מה עשית.

אומר הרב – מה הדין אם אדם היה ער כל הלילה, ליל שבועות, ליל הושענא רבה? אומר מרת כך: אם היה ניעור כל הלילה, יש להסתפק אם צריך ליטול ידיו שחרית להתפלל ולהעביר רוח רעה מידי. אומר הגהה: "ולכן יטלם בלא ברכה".

אומר מרת כך: אדם לא ישן כל הלילה, אז הוא לא נגע במקומות המכוסים – הוא ער! ואם נגע מייד הלך ורחץ את ידיו, לא נשאר עד אור הבוקר, אז לדעת הראש"ש אין מה ליטול ידיים ואין מה לברך. לדעת הרשב"א יכול להיות שכן צריך לברך, למה? אתה – אמרו לך חכמים בכל בוקר ליטל ידיים ולהודות לקדוש ברוך הוא שאתה בריה חדשה, אז לא משנה אם ישנת או לא ישנת. רוח רעה – אומר המהרח"ו – מי שישב ולמד תורה בלילה, איך תגע בו רוח רעה?! למד תורה, סג קדושה – אין רוח רעה.

אמנם בדברי המהרח"ו בשם האר"י הקדוש יש שני דעות. יש מי שאומר שעדיין הלילה והחושך הזה מביא רוח רעה, ויש מי שאומר שלא! אם לא ישנת – אין רוח רעה. אז עוד הפעם ספקות!

לכן, אני פה הופך את ה... אלה שנהגים כדעת השולחן ערוך וכדעת הבית יוסף וכדעת האר"י הקדוש, אז אם אדם לא ישן כל הלילה, בבוקר אחרי עמוד השחר יקום וילך ליטול ידיים כמו רגיל אחד פה ואחד פה (לסרוגין) בכללי אבל בלי ברכה. למה? מחלוקת, ספק אם יש רוח רעה או

בעבודה. איסור הונאה, איסור שקר, איסור ריבית ועוד, הלכות נמצאים שם. אז כל היום אדם עסוק בדברי תורה וזה לא נקרא הפסק. אומר הרב בן איש חי, אם אדם ישן ביום שינת קבע, כמו שאמרנו בהושענא רבה, כשהוא יקום בצהריים, יטול ידיו בלי ברכה, ויברך ברכות התורה בלי שם ומלכות. הרי יש בזה מחלוקת! הגאון אומר תברך עם שם ומלכות! אז אומר הרב בן איש חי, תברך בלי שם ומלכות.

בא הרב כף החיים ואומר, אני אתן לכם עצה אחרת. כשאתה בבוקר מברך ברכות התורה, אתה תעשה בדעתך חשבון: אני הולך לישון, אני בשינה הזאת זה לא נקרא הפסק, וכשאני אקום אני אלך ואלמד תורה. ואז כיון שחשבת – כשאתה קם בצריים מהשינת קבע, אתה לא תתחייב ברכות התורה, ובודאי שלא עם שם ומלכות, וגם בלי שם ומלכות אתה לא צריך לברך. יש מי שאומר שמחר בבוקר אדם מברך ברכות התורה, ישים בדעתו אני עכשו מברך ברכות התורה ואני מכוון לפטור את כל הלימוד שאני אלמד בלילה עד הבוקר.

כתוב בשולחן ערוך כד: "אם אדם למד בלילה, הלילה הולך אחר היום שעבר ואינו צריך לחזור ולברך כל זמן שלא ישן". אדם בא בלילה הושענא רבה, באותו בוקר הוא לא חשב כלום, ויושב ולומד כל הלילה, אז בלילה אתה לא צריך לברך ברכות התורה, מדוע? מפני שהלילה הולך אחר היום. זאת אומרת, שברכות התורה לא מברכים עד עמוד השחר. בא הגאון ומשנה ברורה, יש להם שיטה אחרת, שיטה לכאורה קיצונית בדבר הזה. נכון שהרב השולחן ערוך של רבנו זלמן כתוב שאם אדם לא ישן כל הלילה ולמד תורה, אז בבוקר יגיד לחברו, תשמע, אתה לא למדת כל הלילה, באת בחצות בלילה אחרי שישנת, אז תברך ברכות התורה ותכוון לפטור אותי. ואם לא מצא – אומר השולחן ערוך של רבנו זלמן שיברך אחרי עמוד השחר יברך ברכות התורה.

אומר הרב משנה ברורה שאם היה ניעור כל הלילה, יש אומרים שכן צריך לברך בבוקר עד שקם, ויש אומרים שצריך לברך. למה? כי קבעו חכמים את הברכה הזו בכל יום. חכמים קבעו תברך! אומר הרב: "וספק ברכות להקל". מכיון שיש מי שאומר תברך ויש מי שאומר שלא תברך, אז ספק ברכות להקל. מה עושים? אז הוא אומר ככה: אם אפשר לשמוע את ברכות התורה מאחד שישין בלילה ויאמר לו תכוון להוציא אותי ידי חובה, ואני אכוון לשמוע בברכות שלו לצאת ידי חובה, ואני אגיד "אמן" ואחרי שאומר את ה"אמן" אגיד ברכת כהנים, כדי שאני אגיד דברי תורה מיד אחרי זה. זו דרך אחת.

דרך שניה אומר הרב: יכוון בברכה של אהבה רבה (אהבת עולם אהבתנו – מה שאנחנו אומרים לפני קריאת שמע) יכוון שבוה שאני מכוון לצאת ידי חובה, אז זאת אומרת שמתחילת התפילה עד "אהבת עולם" אז הוא אומר דברי תורה בלי ברכה! ואחרי התפילה מיד יאמר דברי תורה. הרב אומר "ואם לא" – אין לו חרב שיוציא אותי ידי חובה ולא כיוון באהבת עולם, אז "לא יברך"! כלומר לאפוקי מה שאמר השולחן ערוך של רבנו זלמן שיאמר לחברו להוציא אותי ידי חובה, ואם לא מצא – אז יברך, אומר הרב לא יברך, למה – מחלוקת ישנה פה בדבר הזה.

רק אומר דבר אחר: "אבל כשהולך לישון ביום הושענא רבה בבוקר וקם בצריים, אז יברך ברכות התורה עם שם ומלכות". זה דעתו של המשנה ברורה.

דעת כף החיים ודעת הבן איש חי היא לא כך. חכמים ציוו אותנו ותיקנו לנו כל יום בבוקר לברך ברכות התורה. ישנת או לא ישנת – בבוקר תברך ברכות התורה. ומכיון שאתה צריך לברך ברכות התורה בבוקר, אז על כן כשאתה מברך בבוקר ביום חמישי מחר ברכות התורה, אז אנחנו הולכים לפי דעת מרת שהלילה הולך אחר היום, ואז יכולים ללמוד תורה בלילה, ובעמוד השחר שכבר התחיל יום חדש – אז תברך ברכות התורה בעמוד השחר.



קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



סוכות - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



אותם על גבי המזבח, ובאים העם ולוקחים ממנה ונוטלים אותה כדרך שעושים בכל יום". אחרי שקצפו את הערבות האלה בצדי המזבח, העם בא ולקח "שיירי אדמו"ר" של המזבח, לוקחים מהערבה ולוקחים את זה ללובל שלהם.

שואלים, איך מותר לישראל ליכנס למזבח?! הלא כהן בעל מום לא יכול להכנס לאותו מקום?! זה נמצא אחרי עזרת כהנים!! רק בקרבנות מותר לישראל להכנס לעזרת כהנים בשביל לסמוך את ידיו, אבל למקום מזבח יהודי לא יכול להכנס, ואיך הרמב"ם כותב שנכנס?!

אמרו המפרשים, איפה הרמב"ם כתב שנכנס? אמר: באים העם ולוקחים ממנה ונוטלים, לא אמר שנכנסים למזבח, אלא הם באים ועומדים, רואים כהן אחד ואומרים לו: תעשה לי טובה, אתה כהן? תכנס ותביא לי מהערבה... והיה מסכים ואומר לו: אכנס בשבילך ואביא לך, וכך היה מביא לו ערבה. ולכן "לוקחים ממנה" - לא שהם לוקחים ממש בידיהם מהמזבח אלא לוקחים ממנה על ידי שהכהן מביא להם.

ויש אומרים, לא, מכיון שזה מצוה אז יכול הישראל להכנס. אז כשיבוא המשיח נראה אם נבקש טובה מהכהנים או שאנחנו יכולים בעצמנו להכנס ולקחת את הדבר הזה.

אומר הרמב"ם "בכל יום ויום היו מקיפים את המזבח וביום השביעי מקיפים את המזבח שבע פעמים, וכבר נהגו העם ישראל בכל מקום להניח את התיבה באמצע בית הכנסת ומקיפים אותה..." וזה מה שאנחנו עושים את זה מסביב כל הזמן כולו.

באה הגמרא ואומרת, עכשו שאנחנו לוקחים את הערבה ביום הושענא רבה, אז הגמרא אומרת "אתמר - רבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי: חד אמר ערבה יסוד נביאים, וחד אמר ערבה מנהג נביאים". מה אכפת לי אם "יסוד" נביאים או "מנהג" נביאים? אם אני לוקח! בשביל ה"לשם יהודי"? נגיד "יסוד הנביאים ומנהג הנביאים"! מה יש? נגיד את שתייהם! אומר רש"י, לא! אם זה יסוד הנביאים, אם הנביאים הם שתקנו לנו לקחת את הערבה ביום הושענא רבה, אז אנחנו יכולים לברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו", כי הנביאים ציוו אותנו, אבל אם זה "מנהג" נביאים, רק הנביאים הנהיגו, מותר, את זה תקח! אז אם זה רק "מנהג" נביאים אז רק לוקחים ולא מברכים, אתה לא יכול להגיד "וצונו" כי הם לא ציוו אותנו.

אז הגמרא ואמרת אחרי זה: "אמר אייבו..." אייבו היה אביו של רב, "...הוה קאימנא קמיה דרבי אלעזר בר צדוק ואייתיי להו גברא ערבה קמיה..." הביא לו ערבה ביום הושענא רבה. היתה שמחה גדולה. אז מה עשה רבי אלעזר ברבי צדוק? "שקיל, חביט חביט ולא בריך, אמר, מנהג נביאים". לקח את הערבה, חבט ולא בריך. אמר, מנהג נביאים ומנהג נביאים לא מברכים.

אחרי זה הגמרא אומרת: "אייבו וחזיקה בני ברתיא דרב, אייתו ערבה לקמיה דרב..." עכשו אחרים הביאו לרב, גם כן הוא: "...חביט חביט ולא בריך, קסבר מנהג נביאים הוא". הגמרא אומרת הנה עוד מעשה שני, לקחו חבטו ולא ברכו, ואמרו מנהג נביאים הוא. התוספות אמרו בדרך מ"ד ע"ב למה לא יברכו, למה כן מברכים, ומאריכים בדבר הזה, והנפקא מינה היא למשל בראש חודש, בחוץ לארץ היו מברכים "לקרוא את ההלל", על מה שאנחנו אומרים "הלל חסר" היו מברכים "לקרוא את ההלל". בארץ - דעת הרמב"ם והשולחן ערוך שלא מברכים "לקרוא את ההלל". למה? זה מנהג, ועל מנהג לא מברכים. אבל בחוץ לארץ אמרו, לא, כיון זה מנהג שהשתרש בראש חודש אז כן מברכים. והתוספות שם מאריכים בדבר הזה. סיכומו של דבר: על ערבה, לוקחים, חובטים בלי ברכה. בסדר!

אז לכאורה זה דבר לא כל כך חשוב, חובטים בלי ברכה, וזה מנהג נביאים, אז לא צריכים, אז מה הבעיה כל כך להתאמץ לעשות את הדבר הזה? ועד שמחלוקת יש, תיקח ערבה אחת ויש בה רק **עלה אחד** למעלה, אומר הלבושי... בושח וחרפה! לקחת ערבה כזאת! תיקח ערבה שלמה! ואז אומר

אין רוח רעה, האם כמו הרא"ש או כמו הרשב"א הלכה, אז לכן כיון שיש ספק אומר מרת שספק - ספק!

והרמ"א אומר גם כן, הוא לא חולק עליו, אומר הרמ"א שיטלם בלא ברכה! אבל אומר הרב שהרבה אחרים חולקים על הרמ"א הזה. הרמ"א אמר ויטלם בלא ברכה, יש הרבה אחרונים שחולקים על הכרעת הרמ"א בזה וסוברים שצריך לברך. אומר הרב המצאה חדשה. אתה - בבוקר - אחרי עמוד השחר תכנס לנוחיות, או טייל מים או יעשה צרכיו, ואז רוח רעה מבית שימוש, וכשיצא יטול ידיים גם בשביל "אשר יצר" וגם יברך "על נטילת ידיים".

אומר המאמר מרדכי, אל תעשה "קונציס" לחייב עצמך בברכה, אלא אם פטרו אותם - פטרו אותך! גם אם תכנס לנוחיות ותצא, אז אתה לא תברך "על נטילת ידיים".

אז דעת המשנה ברורה שיכנס לנוחיות ויצא ויברך על נטילת ידיים, ולדעת החולקים על המשנה ברורה כדעת השולחן ערוך וכדעת הרמ"א נוטלים ידיים בבוקר בלי ברכה.

זה לילה. עכשו נגיע ליום.

הגמרא יש לה קושיה גדולה. בגמרא יש שאלה: אמר ליה אבייל רבא, מאי שנא לולב דעבדינן ליה שבעה זכר למקדש, ומאי שנא ערבה דלא עבדינן ליה שבעה זכר למקדש? כתוב: מצות ערבה כיצד? מקום היה למטה מירושלים ונקרא "מוצא", יורדים לשם ומלקטים לשם מורביות של ערבה ובאים וזוקפים אותם בצדי המזבח וראשיהם כפופים על גבי המזבח, תקעו והריעו ותקעו בכל יום, מקיפים את המזבח פעם אחת ואומרים 'אנא ה' הושיעה לא אנא ה' הצלחה נא'. רבי יהודה אומר 'אני והו הושיעה נא'. ובאותו היום - ביום השביעי - מקיפים את המזבח שבע פעמים. ובשעת פטירתם אומרים יופה לך מזבח יופי לך מזבח".

אז הגמרא אומרת, היו לוקחים ערבות שאורכם אחת עשרה אמה (!) בכדי שיהיו יכולים להעמיד אותם על היסוד, ויהיו כפופים על גבי המזבח וזה היה היופי. אז הגמרא שואלת, אז אם בבית המקדש בכל יום ויום היו מביאים את הערבה ומקיפים את המזבח בערבה, ובלולב - מדין תורה - רק בבית הקדש שבעה ימים, ובגבולים רק יום אחד, בא רבן יוחנן בן זכאי אחרי החורבן והתקין לנו שניקח את הלולב כל שבעת הימים, כל ששת הימים שאחרי יום טוב ראשון, וגם לברך, לומר "אשר קדשנו במצותיו וצונו על נטילת לולב", ואיפה הוא ציוה אותך? אלא שמצוה לשמוע דברי חכמים, אז אומר לו אבייל רבא למה אנחנו לא לוקחים ערבה כל יום זכר למקדש? גם בבית המקדש היו לוקחים את הערבה כל יום, לוקחים לולב כל יום, אז לולב תקנת, ולמה ערב לא תקנת? אז הגמרא מאריכה אם זה מדאורייתא או מדרבנן.

סיכום הדבר בגמרא: בתורה לא כתוב בצורה מפורשת שצריכים לקחת ערבה ולשים על גבי המזבח מסביב. זה הלכה למשה מסיני. ועל כן, מה שכתוב בתורה בפירוש ולקחתם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרims וענף עץ עבות וערבי נחל, ושמתם לפני ה' אלקיכם שבעת ימים - במקדש שבעת ימים על הלולב, זה תיקן רבן יוחנן בן זכאי שבכל יום ויום ניקח את הלולב, אבל מכיון שערבה לא כתוב בצורה מפורשת רק שזה הלכה למשה מסיני, ועל כן לא תיקן.

מה תקנו? ביום האחרון, ותכף נראה מה זה ומדוע תקנו רק ביום האחרון. אבל המעניין הוא שהרמב"ם הביא את הגמרא הזאת ומקשים עליו שלא הביא בדיקו כמו דברי הגמרא ואמרו שהיתה לו גירסה אחרת לרמב"ם. אבל הרמב"ם אומר כך: הרמב"ם אומר: "בכל יום ויום משבעת הימים היו מביאים מרביות של ערבה וזוקפים אותם על צדי המזבח וראשיהם כפופים על גבי המזבח והיו תוקעים... חל להיות בשבת בתוך ארץ זוקפים הערבה אלא אם כן חל שביעי להיות בשבת וזוקפים אותה בשבת כדי לפרסם שהיא מצוה... כיצד היו עושים? היו מביאים אותם בערב שבת למקדש ומניחים אותם בגיגיות של זהב כדי שלא יכמושו ולמחר זוקפים



קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



סוכות - תש"ס - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



אחרי זה גומרים את הכל, אומרים קדיש, יש אומרים "תענו" ויש אומרים רק "תתקבל". כל אחד ינהג כמנהגו. אחרי הקדיש – משאירים אדם אחד על יד הספר תורה, תעמוד! הולכים כל הקהל לעשות חבטת הערבה. זה לפי הקבלה.

לפי הפשט – תעשה בבוקר לפני התפילה, אחרי התפילה, בצהריים – לא אכפת! אז האנשים בבתי כנסיות פוחדים שהקהל ילך ויחזור, אומרים זה קשה ללכת ולחזור, תכף נראה למה עוד קשיים יש אחרי זה, לכן נוהגים לעשות את זה מיד אחרי התפילה – שיעשו אחרי התפילה, אבל הטוב ביותר הוא שיהיה אחרי "תתקבל" ולפני קריאת ספר תורה. בא הביכורי יעקב, באו חלק מחכמים אחרים ואומרים, אתה תחבוט! "חביטו! חביטו!" חזק!! עד שתפסול את הערבה. אומר האר"י, למה? למה תפסול אותה? למה אתה עושה ומכה על הקרקע? וכי אתה רוצה לתקן את הבורות? למה תפסול? ואם ייפסל לך הערבה במכה השלישית או במכה הרביעית – מה תעשה? אז בא ואומר הרב ביכורי יעקב – טוב, אז תכה על הכלים! אומר האר"י – לא! "ארורה האדמה!!" את האדמה אתה מתקן עכשו, על העפר אתה מתקן.

אז היו מקומות, כבישים יש, בתים יש, אין עפר!! מה יעשו? אמרו, טוב – אם אין עפר אז על הרצפה. אמרו, לא! לך תביא כמו כשוחטים תרנגול או תרנגולת – מביאים בצלחת עפר ושמה שופכים את הדם ועושים כסוי הדם, אז תביא עפר בצלחת לבית הכנסת ותחבוט על העפר. אבל הטוב ביותר זה לחבוט על הקרקע ממש, ולא יתעצל לקיים את הדבר הזה. למה? גם המשנה ברורה – לא כל כך מצא חן בעיניו לפסול את הערבות, ואמר, תחבוט פעם ופעמיים על הרצפה, ופעם שלישית ורביעית תחבוטו על הכלים, אז יהיה זה הכאה חזקה ויפסול את זה. על כל פנים לדעת האר"י לא צריכים לפסול את זה ומשאירים.

וזה לא רק זה. יש אנשים שאחרי שחבוטו יש אנשים שמבקשים מהם, תן לי את הערבה, גם אני אחבוט; לא! לא! לא נותנים לו. מה יש? תזכה אותו במצוה!! אם אתה חבטת חזק ופסלת, אתה צודק שלא תתן לחברך, אבל אם לא חבטת חזק ולא פסלת, אז למה שחברך לא יהנה לקיים את המצוה? אם יש – הנה מה טוב, ואם אין – תתן לו שיזכה במצוה הזאת. ואחר כך תקח את זה.

נכון שיש אומרים שהערבה הזאת המעלה שלה כל כך חשובה, לוקחים את זה לסגולה ולשמירה, ואדם לא יכול לישון, הוא לוקח את הערבה ושם תחת הראש שלו כמו שנאמר 'ושכבת וערבה שנתך', הנה הערבה הזאת, וכתוב שזה באמת, זה באמת חשוב. למרות שאנחנו אומרים: ערבה! ערבה! לא חשוב כמו... ולכאורה זלזלו בה, אבל עכשו אנחנו יודעים כמה שהערך שלה חשוב והמעלה שלה חשובה. "וערבה לה" מנחת יהודה", זה דבר חשוב.

נכון. לא כל אחד ואחד בקבלה, לא כל אחד ואחד בקי בכונות, אבל לא צריכים להיות בקיאים גדולים. יש בתורה כ"ב אותיות. ויש אותיות שהם כפולות, הכפולות הם: לפי הסדר, האות הראשונה הכפולה זה כ', ואחר כך האות השניה הכפולה זה מ'. אבל אנחנו רגילים להגיד: מנצפ"ך, מנצפ"ך אומרים אנחנו. מ', נ', צ', פ', כ' – אנחנו הופכים את הסדר. אז אמרו המפרשים, אמרו התוספות – למה? כשמשוה רבנו בא והביא לנו את התורה היה אותיות סופיות – מנצפ"ך, והיו אותיות רגילות. ואחר כך שכחו את זה. באו הצופים והחזירו אותם, אמרו, האותיות האלה זה בסוף, אלה האותיות הסופיות. לכן: מנצפ"ך – מן צופים, זה רמז "מן צופים".

אבל לפי הקבלה יש בכלל חשבונות אחרים בדבר הזה. האדם לא צריך להיות בקי גדול. יקח את הערבה, יכה בה חמש פעמים, יאמר: "חביטו חביטו ולא בריך", זה מה שהגמרא אומרת. החבטה הראשונה, יגיד: 'זה מ' של מנצפ"ך; מ' לא יודע להגיד מה זה מ' של מנצפ"ך! חבטה שניה – נ' של מנצפ"ך. שלישית – צ' של מנצפ"ך. רביעית – פ' של מנצפ"ך. וחמישית – כ' של מנצפ"ך.

הרמב"ם תיקח ערבה אחת, שתי ערבות, שלש ערבות – לא משנה כמה. ועד שבה משנה למלך ומאריך להסביר אם דוקא או לא דוקא. בא האר"י הקדוש ואומר: לא, תיקח חמשה בדי ערבות ותקשור אותם. זה דבר אחד.

דבר שני: יש אנשים, לולב – קשה להם לקנות. אתרוג – קשה להם לקנות. בא היצר הרע ואומר להם: אתה מבין באתרוגים!! אתה מבין בלולבים!! וכי מה אתה תלך ותקנה? הרי יצחקו עליך! והרי הוא יכול לקנות וכמה רבנים יבדקו לו אם זה בסדר או לא בסדר! 'ולקחתם לכם' – צריכה לקיחה על כל אחד ואחד. לדעת הפוסקים, ביום הושענא רבה – אם אין לו לולב ואתרוג, שילך ויקנה! נפלה לו הסוכה שלו ביום הושענא רבה בצהריים, והוא רוצה לאכול – תבנה סוכה ותאכל! ככה המעלה חשובה. ותראו מה זה המעלה החשובה של הושענא רבה, של הערבה הזאת.

כתוב בתוספות בשם הירושלמי, כתוב שמה "אמר לו רבי סימון מסקא דאילין דמחשבי...". רבי סימון היה רב גדול, אמר לאותם אנשים שעושים חשבונות מתי יחול ראש השנה... עורכי הלוחות, בקיצור, וקובעים מתי ראש השנה, מתי כיפור, מתי סוכות; אמר להם: תראו, אם יפול לכם יום שבת ראש השנה – תמצאו דרך שלא יהיה ראש השנה ביום שבת. למה? אם יפול ראש השנה בשבת, גם סוכות בשבת, אז לא תקיעת שופר ולא לולב! אבל אם אין לכם בררה, יש לכם רק בררה אחת, או שיפול הושענא רבה ביום שבת או יפול שבת ביום שבת וסוכות בשבת – אמר להם, אתם תעשו שיחול ראש השבת וסוכות ביום שבת ולא יפול, אל תעשו שיפול הושענא רבה ביום שבת.

אמרו לו התוספות, מה כל כך חמור הושענא רבה?! בשביל לקחת את החמישה בדים האלה! תקיעת שופר דאורייתא, ולולב דאורייתא, אבל זה רק מנהג נביאים וגם בלי ברכה! על תקיעת שופר מברכים ועל לולב מברכים! למה אתה... למה אמר לו רבי סימון: תזרה שלא יחול בשבת!! אומרים התוספות באחד התירוצים שלהם כך: אם סוכות כמו השנה שחל בשבת ולא לקחנו בו לולב, אבל הרי אנחנו לומדים בתורה 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר', אנחנו יודעים שצריכים לקחת לולב ביום ראשון, אז בשנה הבאה ניקח!! אם בשנה אחת אנחנו לא תוקעים בשופר, וכתוב בתורה 'זכרון תרועה!' אבל אם שנה אחת יחול שנה אחת ביום שבת ואנחנו לא ניקח את הערבה, יגידו – אהה! ערבה לא חשובה ולכן לא לוקחים אותה. אז בשנה הבאה יחול... ערבה גם כן ביום חול לא יקחו! יזלזלו בזה! לכן הדגיש לו.

ערבה – מנהג נביאים, בלי ברכה, עושים שיחול ביום חול אבל על שופר ועל לולב לא כל כך מתחשבים!! אז נראה מה כל כך החבטה הזאת של הושענא רבה כל כך חשובה!

בשלמא לפי דברי הקבלה זה דבר אחר בכלל! לדברי הקבלה יש "חסד" ויש "גבורה", ומי שקורא את ה"לשם יחוד" יודע את זה ושם לב על זה, לא שם לב – לא אכפת לנו, שלא ישם לב על זה. ועל כן, כתוב בשולחן ערוך, כשמקיפים את התיבה ביום הושענא רבה, מקיפים רק בלולב וערבה שלה, לא לוקחים את הלולב של חבטה יחד עם זה גם כן להקיף, זה טעות, אתה מערב שני דברים אחד נגד השני.

אומר המשנה ברורה, נכון שמצד אומר האר"י הקדוש, ונכון שככה לפי הפשט, אבל המנהג שלהם באמצע הושענא דופקים על השולחן, עד כאן! אנשים מניחים את הלולב ולוקחים את הערבה ומקיפים. ולפי האר"י הקדוש – ערבה זמן אחר יש לה ולולב זמן אחר יש לו.

לפי הסדר הטוב ביותר הוא כך: לאחר העמידה בהלל מנענים רק בלולב, הערבה בצד קשורה. אחרי ההלל לא אומרים קדיש תתקבל אלא עושים את ההקפות. אחרי כל ההקפות שבעה פעמים ומוסיפים פיוטים על פיוטים. היה פעם פיוט אחד של רבי סעדיה גאון בכל הקפה. בא אחר כך והוסיפו עוד פיוטים ועוד פיוטים – "הושענא רבה" – להגיד הרבה "הושענא! הושענא!" זה חשוב מאוד.



קול צופיך

מרת הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי הרב מרדכי אליהו זצוק"ל



סוכות - תש"ס - מאת מרת הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל



יש שמה הם עושים? לילל הושענא רבה אומרים יש לנו זמן, עכשו נקרא שנים מקרא ואחד תרגום. ננצל את זה. והרי בלילה לא קוראים תרגום! אז לכן ביום הושענא רבה תקח לך, כמה "זואת הברכה" – אפשר לגמור אותה ברבע שעה, לא ארוכה הרבה, וגם רגילים – הברכות האלה רגילים אדם לומר אתם על פי רגיל, לכן יאמר את זה ביום הושענא רבה.

היו צדיקים וחסידיים – כשהיו יוצאים מהסוכה ביום הושענא רבה היו בוכים. למה בוכים? זכינו לשבת בצילא דמהימנותא, צל של השכינה, ועכשו אני יוצא לבית, השכינה לא תבוא לביתי. אז אמר אחד הרבנים למה תבכה? אתה לפני שאתה הולך לבית הכנסת, אתה תראה איזה רהיט יפה ששמת בסוכה, ואתה צריך אותו לבית, תעלה אותו מהסוכה לבית, תעלה איזה חפץ מהסוכה לבית לקשור את השכינה שחלה על אותו כסה גם בבית שלך.

תכנס לסוכה, תאכל – לא הרבה, כי צריך לאכול בלילה – ליל שבת וליל יום טוב, תאכל איזה עוגה, יאכל פרי, ישתה כוס תה, מיץ, יברך ויצא. והיו נוהגים לנשק את הדפנות ולצאת. ואז יש "ייהי רצון מלפניך ה' אלקינו ואלקי אבותינו שכשם שזכינו לקיים את המצוה הזאת כן נזכה בסוכת עורו של לוייתן שנאמר ותמלא בסוכת עורו" ואז ברכה יברך לעצמו שיזכה לשבת בסוכת עורו של לוייתן.

זה דבר אחד.

דבר שני: אם אדם יש לו אורחים, איזה סוכה גדולה יש לו! והבית שלו קטן, אסור לשבת בסוכה בליל שמיני, זה בל תוסיף, אז אמרו יש תקנה, יש תקנה שתשים על הסכך שלך ניילון, תשים על הסכך שלך מעילים, הנה יש לך מקום והסוכה פסולה. אין לך – תכניס כלי של נטילת ידיים לסוכה בליל שמיני עצרת. כל השבוע לא הכנסת, קדושי! מכניס אותה עכשו – זה לא נקרא 'בל תוסיף'.

אבל אדם, לא כדאי לו להשתמש בדברים האלה, אז עדיף שאדם יצמצם בביתו ולא יכנס לתוך ספקות שיאכל בסוכה.

האשה מדליקה נרות שבת ונרות יום טוב. ובזמן האחרון יש לוחות שמבלבלים את האדם. הם עושים איזה עשר דקות או עשרים או רבע שעה לפני השקיעה. מנהג ירושלים היה ארבעים דקות! בארץ יש נוהגים שלושים וחמש או שלושים דקות, אבל לא רבע שעה. לא דבר כזה.

היה פעם באיזה מקום, היינו, וחילקו שמה לוחות. היה אחרי חודש בערך, בערך בחודש ששוון. אני לוקח את הלוח ואני קורא את הלוח ואני רואה שזמן הדלקת נרות לפי "חדשים מקרוב באו". שעות חדשות. תוך כדי זה אני יושב ומדבר עם הרב למה משנים, לא צריכים לשנות, אמרו ארבעים רגע – ארבעים רגע, הרי זה כדי להוסיף עוד קדושה, אז מה קרה בדבר הזה!! עוד אנחנו מדברים והנה באה אשה אחת. אומרת לרב, תשב על ידי, היה רב מקובל: "תעשה לי תיקון". מה התיקון? אמרה לו אני שמעתי שמותר להדליק אחרי עשרים דקות כמו שכתוב בלוח, ואני הדלקתי אחרי עשרים דקות מה שכתוב בלוח, וזה היה לפני השקיעה בערך איזה רבע שעה. אבל המנהג שלי היה ארבעים רגעים, ארבעים דקות. אז אמר לה בשבוע הבא תדליקי עוד נרות.

אמרת לה אני – רגע רגע, אני לא מתערב הרבה, אבל תגידי לי באיזה לוח השתמשת? אמרה לי בלוח שקיבלתי פה! לפי הלוח הזה! אמרת לה זה את נהגת והדלקת אחרי עשרים דקות – זה הדלקת בשבת את הנרות האלה! ואז עכשו תגידי לרב ותראי איזה תיקון הוא יתן לך. אוהוהו!! בשבת הדלקת!! הרב 'בן איש חי' יש לו שבע מאות ושנים תעניות צריך להתענות כמנין ליל שבת לצום, וכך וכך תהלים, וכך וכך לעשות, התחיל להגיד לה – כל כך חמור! אמרה לו, אבל אתם חילתקם את הלוחות האלה! אז אתם צריכים לצום במקומי! ככה אמרה לו בנוחותי. אמרת לה – לא. את עשית את השגיאה בגלל שהסתכלת בלוח ורואה שבשבוע שעבר הדלקת ככה, פתאום את הולכת לעשרים דקות, הרי השקיעה הולכת שתי דקות או שלוש דקות משבוע לשבוע – לא עשרים דקות!

של מנצפ"ך. הרי התחברת עם חכמי הקבלה בחבטה הזאת ותקנת תיקונים גדולים. וזה לא כל כך קשה לאדם שיזכור את זה ויאמר את זה. מי שקורא את ה"לשם יחוד" של הרב חיד"א או של הרב "בן איש חי" שמאריך עוד יותר, זה לוקח הרבה זמן, וזה כמו פה מה שאנחנו עושים אצלנו בבית הכנסת, ברוך ה' אנחנו אחרי קדיש תתקבל ולפני קריאת התורה אנחנו יוצאים וחוזרים, כי אולי יתעכבו הרבה אנשים, לכן יקרא את ה"לשם יחוד" של הרב חיד"א הקצר, ואם ירצה להאריך – שיאריך כיד ה' הטובה עליו.

עכשו, אדם בא הביתה, גמר את התפילה בשמחה ובצהלה, הושענות ובא הביתה. אם הוא הולך לישון – הוא צריך לזכור דבר אחד, כשיקום מהשינה הוא חייב ליטול ידיים בלי ברכה כי זה שינת קבע, ואם הוא לא עשה תנאי בבוקר כשהוא קרא ברכות התורה, כשאמר ברכות התורה לא אמר שכל מה שאני עושה כל היום כולו, אז לפחות – אם הוא סובר כדעת הגאון אז יברך, וכדעת הפרי חדש שיברך ברכות התורה בצהריים. אבל הוא סובר כדעת השולחן ערוך וכדעת הבן איש חי – כשהוא קם בצהריים, אחרי נטילת ידיים שהוא נוטל את ידיו, אז הוא יאמר את ברכות התורה בלי שם ומלכות ואז יצא מכל הספקות כולם.

הגמרא אומרת שאדם חייב לסיים פרשיותיו עם הציבור כל שבוע. היה חכם אחד בגמרא, כתוב, שאמר אין לי זמן אני, בערב כיפור אמרו חכמים לאכול, וכתוב שממעטים בלימוד בערב כיפור, אמר – אני אלמד את ה... אקרא שנים מקרא ואחד תרגום מבראשית, נח, כבר שכחתי ולא אמרתי. אמרו לו, לא, אתה עכשו אם תתחיל ללמוד תעניין ברש"י, תמשיך הלאה ותעניין באבן עזרא, תעניין ברמב"ן, ואיפה האוכל שלך לאוכל בערב כיפור? לא! בערב כיפור תאכל ותזכור את השנים מקרא ואחד תרגום בעתו. ואם לא, אז בהושענא רבה או בשמחת תורה אז תזכור שבוע אחד פרשת נח לא אמרתי שנים מקרא ואחד תרגום, ומהדין אם לא אמרת – תאמר בשבת, אם לא בשבת – תאמר ביום ראשון עד הלאה. ואם לא אמרת – תזכור ותרשום את זה, שבשמחת תורה או בהושענא רבה אתה תאמר שנים מקרא ואחד תרגום.

עכשו, שנים מקרא ואחד תרגום של פרשת "זואת הברכה" אימתי? הרי בשבת שעברה אנחנו לא קראנו "זואת הברכה" – היה סוכות! הפרשה היתה לא "זואת הברכה", אז בשבת זו שתבוא לחיים טובים ולשלום בשמחת תורה אנחנו קוראים "זואת הברכה", אז אחד אומר מה יש? אז בשמחת תורה תקרא "זואת הברכה"! אומר הרב "בן איש חי" עליו השלום, הוא אומר שיש מי שאומר שלא קוראים... "לא אומרים שנים מקרא ואחד תרגום ביום שמיני עצרת מפני התרגום". אז מתי אומרים שנים מקרא ואחד תרגום של "זואת הברכה"? זה בהושענא רבה. אם אפשר ביום שישי זה טוב מאוד, אבל גם לולא יחול ביום שישי, אנחנו בהושענא רבה אומרים "זואת הברכה" שנים מקרא ואחד תרגום.

"לא קרא – יקראנה ביום שמיני עצרת לאחר מנחה. ויש אומרים שאם לא יכול אחרי מנחה, אז יקראנה ביום שמיני עצרת אחרי מוסף לפני שאוכלי". אבל לזכור ש"זואת הברכה" צריכים לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום. ואדם שזוכר, שיש איזו אחת הפרשיות במשך השנה שלא קרא אותה שנים מקרא ואחד תרגום, אז עכשו זה הזדמנות שבוזמן שמסיימים את הקריאת התורה של השנה, יאמר את השנים מקרא ואחד תרגום של הפרשיות שהוא לא אמר אותם.

ואמר אחד הרבנים: אני מתפלא, אנשים אם ישמעו שיש איזה רופא או איזה בית מרקחת שיש להם איזה מין כדור או משחה שמאריך ימיו של אדם – מי לא יקנה?! "מאן בעי סם חיי" – כולם הולכים לקנות. אבל כתוב בגמרא, "כל הקורא שנים מקרא ואחד תרגום עם הציבור – מאריכין לו ימיו ושנותיו", הנה סם חיים! הנה סגולה טובה לאריכות ימים. אז אם אדם יקרא... שנים מקרא ואחד תרגום כמו שאנחנו אומרים וכמו שאמרו חכמי הקבלה – אז זה דבר חשוב מאוד.



קול צופיך

מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הַרְבַּ מְרַדְכֵי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



סוכות - תש"ס - מאת מִן הַרְאִשׁוֹן לְצִיּוֹן הַרְה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי זְצוּק"ל



שמיני עצרת, מה אנחנו אומרים בקידוש אחרי שאנחנו מברכים על היין, אומרים "אשר בחר בנו" וכשאומרים "אשר בחר בנו" אומרים אנחנו בסוף ה... "ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים", ובברכה עצמה אומרים "אשר בחר בנו... ותתן לנו ה' אלקינו באהבה את שבתות למנוחה ומועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, את יום חג הסוכות הזה את יום שמיני חג העצרת הזה..." אז בסוכות אומרים "סוכות" ובשמיני עצרת "חג העצרת" זה בסדר גמור, ואת יום מקרא קודש הזה זמן שמחנתו, ובסוף "ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים".

לא אומרים "ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל ושמיני עצרת", אתה אומר "מקדש השבת וישראל והזמנים". אומר הרב בתשובה ב"רב פעלים" בחלק ד', אומר - מה ששאלת אותי בעניין אם אדם לא אמר "שמיני עצרת" ואמר "את חג הסוכות הזה כמו שכתוב בספר בית יהודה, ואומר, ובאת לשאול אם יחזור או לא יחזור, והרב ז"ל האריך שמה. אומר הרב אין קפידא, למה? שמיני עצרת זה לא "זמנים"! הרי בקידוש אתה אומר "ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים", אז הוא "זמנים" אז כשאתה אמרת בתפילה, סיימת את התפילה ובסיום אמרת "ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים" הרי הכנסת בתוך הזמנים גם את שמיני עצרת אם כן למה תחזור? הרי אמרת "חג הסוכות"! אלא מה - טעית? בסדר, הרי מה הדין אדם היום בתפילה בערבית התחיל להתפלל "אתה קדוש ושמוך קדוש, ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך" והתחיל את התפילה של כיפור וראש השנה וזוכר, אז מה קרה? אמרת! נגיד לו תמשיך להתפלל! אדם ביום חול, באמצע התפילה, ביום חול לא בראש חודש, אמר "יעלה ויבוא ויגיע וירצה... ביום ראש חודש הזה" - אמרת! זה לא נקרא הפסק! אמרת - אמרת! זה לא נקרא הפסק! אם דיברתי דברים בטלים זה נקרא הפסק! הוא אומר שגם פה, אמרת "את חג הסוכות" אז מה יש! אבל הרי בסוף סיימת "מקדש ישראל והזמנים" אז חג שמיני עצרת בכלל הזמנים האלה.

ועל כן הטוב ביותר, ביום - אדם רגיל לומר "את יום חג הסוכות הזה", יקח האדם את ה... יזכור שצריך לומר "שמיני חג העצרת" אלא יתבלבל ויאמר "חג הסוכות" ויכנס לתוך ספקות.

דבר שני. ביום שמחת תורה בבוקר מוציאים שלושה ספרי תורה, ורגילים להגיד "בסימנא טבא" לפני קריאת התורה של פרשת בראשית. יש מי שאומר שהחזן יגיד "בסימנא טבא" ויש מי שאומר שהמברך יגיד "בסימנא טבא", הרי אני קניית חתן בראשית, אני רוצה להגיד "בסימנא טבא" זה טוב בשבילי! אז הרב שאל את הרב החסיד רבי אליהו מני עליו השלום, אמר לו איך אתם נוהגים - אומרים "בסימנא טבא" לא אומרים "בסימנא טבא" - אז אמר לו "בין בעיר הקודש חבון ובין בעיר הקודש ירושלים אז אם אומרים "בסימנא טבא", אומר, אומרים בסימנא טבא אבל מישוהו אחר אומר "בסימנא טבא", הסומך לחזן אומר אחר הברכה "בסימנא טבא" ולא החזן אומר "בסימנא טבא". אומר הרב אני לא מבין, אחזן לא יגיד וזה כן יגיד? אומר, אבל ככה נהגו אז ככה נהגו! אומר הרב, אדם יש לו שמחה להגיד "בסימנא טבא", אמר "בסימנא טבא" למה תקרא לזה הפסק?

אף על פי כן, המנהג שלנו שלא החזן אומר "בסימנא טבא" ולא המברך שעולה לספר תורה אומר "בסימנא טבא", אחד מהקהל או מהגבאים, אחד מהגבאים או אחד מהציבור אומר לפני כן אומר לבעל ה"בראשית" שהוא אומר "בסימנא טבא" בשליחות שלך כאילו שאתה אמרת, ואומר לחזן אני אומר "בסימנא טבא" בשליחות שלך וכאילו אתה אמרת, ואין בזה שום הפסק, וככה הוא יאמר "בסימנא טבא" והמברך יקרא את ה"בראשית ברא אלקים" אחרי שהוא הוציא אותו ב"בסימנא טבא" וימשיך לומר...

ואם טעה או שאמר "בסימנא טבא המברך" - זה לא נקרא הפסק, סוף סוף זה כמו גביל לתורי. זה סימן טוב. אז הוא אומר: "יש אנשים קפדי טובא על זה ורואים בזה צורך גדול וחשוב גדול!" איך אתה תמנע מהם שיגידו את הדבר הזה!! ושמה תגיד לו שזה הפסק, אז יאמרו לו את תגיד! אם אמר - לא נקרא הפסק.

כל אחד ואחד ינהג - או ארבעים דקות בירושלים או חצי שעה בכל הארץ. אז גם ביום הושענא רבה בערב האשה מדליקה נרות, גם נרות שבת וגם נרות יום טוב, ומברכת "להדליק נר של שבת ויום טוב" וגם מברכת "שהחיינו" לאותם שנוהגות לברך "שהחיינו". ולדעת ה"בן איש חי" אלה שנוהגות יברכו "שהחיינו". ובלילה, כשבעלה יקדש ויאמר "שהחיינו" - היא תגיד "אמן" וזה לא נקרא הפסק.

בקידוש בלילה, הזכרנו קידוש אז נאמר על קידוש, ואחר כך נעבור לתפילה. בקידוש בלילה - אז אחרי "שלוש עליכם, ו"אשת חיל" כרגיל אומר 'בורא פרי הגפן' זה ברכה ראשונה, ברכה שניה 'אשר בחר בנו' מתחיל, ומסיים 'ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים'. ואחר כך אומר "שהחיינו", למרות שבשביעי של פסח לא אומרים "שהחיינו" - אבל בשמיני עצרת הגמרא אומרת שזה חג בפני עצמו ומברכים "שהחיינו".

עכשו בתפילה.

כולם רגילים, כל אחד ואחד יודע שבתפילה אנחנו משנים בין חג הסוכות לשמיני גם עצרת. אבל כתוב בשולחן ערוך: "אומר בתפילת ותתן לנו את יום שמיני חג העצרת הזה". פשוט. כתוב ברמ"א: "ואנו נוהגים שלא אומרים 'חג השמיני' כי לא מצאנו בשום מקום שנקרא חג, אלא אומרים 'יום שמיני עצרת', אנחנו אומרים 'שמיני חג עצרת' אבל הוא אומר שלא, אלא תגיד 'יום שמיני עצרת'".

אומר המשנה ברורה: "והשיגו על זה והרבו בראיות דשמיני עצרת נקרא חג, ועל כן אין לנטות ממה שכתב הרב המחבר מרן, ולומר 'שמיני חג עצרת'". בסדר. מי שהאריך בדבר הזה הוא ה"ברכי יוסף". יש במטה יהודה שכותב, אם אדם בליל שמחת תורה טעה, הרי כל השבוע אמר "בחג הסוכות הזה" ולכן טעה ואמר בליל החג אמר: "חג הסוכות הזה", ועשה "עושה שלום". אחר כך שומע צוקעים "שמיני חג עצרת! שמיני חג עצרת!". אז אומר המטה יהודה, אם אמרת - בסדר, ידי חובה יצאת, אם אמרת "חג הסוכות" ידי חובה יצאת. אומר ה"ברכי יוסף" למה? למה יצא ידי חובה? זה חג אחר וזה חג אחר! וההוכחה לכך שהרי אמרת "שהחיינו". אומר הרב, תחזור על התפילה מהתחלה. אמרת "חג הסוכות" זה לא נכון! תחזור עוד הפעם!

אומר הרב בעל ה"בן איש חי", הוא אומר שצריך לומר בלילה "שמיני חג העצרת הזה" ואם טעה ואמר "את חג הסוכות הזה" - חוזר. ואם נזכר שהוא יום שמיני עצרת ורק טעה בלשונו ואמר "חג הסוכות" - אינו חוזר. אומר הרב, אדם בא ורואה קישוטים בבית הכנסת וילדים עם דגלים והם מדברים "שמחת תורה! שמחת תורה!" וידע שהיום שמחת תורה! עמד להתפלל - שמחת תורה! אז במקום שיגיד "שמיני חג עצרת" אמר "את חג הסוכות הזה", אומר, אם אתה ידעת שהיום זה חג ואתה טעית ויצא משלך חג הסוכות - ידי חובה יצאת.

ועליו מקשים קושיות, מאיפה באו לך הפשרות האלה? מאיפה באו לך הדינים האלה? או חייב או לא חייב. או כמו המטה יהודה או כמו הברכי יוסף, או כמו השערי תשובה!

המשנה ברורה היה מאוד זהיר הפעם, הוא לא רצה להכנס למחלוקת הזאת, אז כותב המשנה ברורה שצריך לומר "שמיני חג העצרת הזה" ואם שכח ואמר "את יום חג הסוכות הזה" ועקר רגליו - יש דעות באחרונים, עיין שערי תשובה, עיין בחיי אדם. תעייין! תשבור את הראש שלך! אבל מה אני אעשה - הוא לא אמר! אמר, מה אני אכניס ראשי בין הגדולים האלה, החיי אדם אמר שיצא, השערי תשובה אמר שלא יצא, אני אגיד לכם תעייין ותשבור את הראש שלך בעצמך.

אבל הבן איש חי חתך את זה.

יש לו תשובה עם הסבר אחר בכלל. ולפי ההסבר השני שלו יוצא שאפילו אם לא באת לבית הכנסת או התפללת ביחיד בבית או באת ולא היה קישוטים ולא היו ילדים עם דגלים ולא ידעת שהיום שמיני עצרת, אומר - גם כן יצאת ידי חובה. אומר רעיון כזה. אומר הרב, אנחנו בקידוש בליל



קול צופיך

מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הֵרָה"ג הַמְקוּבֵל הָא-לְקִי הֵרֵב מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



סוכות - תש"ס - מאת מִן הָרֵאשׁוֹן לְצִיּוֹן הֵרָה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל



אתרוג! הגמרא אומרת מפני שהם שלושה ביחד. אז תקשור את ההדס ואת הערבה עם האתרוג? מה תגיד – שמא ייפסל: תזהר שלא ייפסל! הגמרא אמרה מפני שהוא גבוה במינו, הוא תמר והוא גבוה. טוב, מברכים על הלולב. אומר הרב, אני אתן לך רמז, הגאון אומר, "אמרתי אעלה בתמר אוזנה בסנסינו – אעלה: ראשי תבות: א'תרוג, ע'רבה, ל'ולב, ה'דס; אמרתי אעליה בתמר, תקח את עץ התמר ותאחזנו בסנסינו, תחזיק את שלושתם ביחד ותברך! זה אומר הגאון מוילנא.

בא הגאון בעל הבן איש חי ואומר, אנחנו נקרא בפרשה של "וזאת הברכה" הוא אומר: "וליוסף אמר מבורכת ה' ארצו...", מה זה מבורכת ה' ארצו? אומר – לולב, אנחנו אומרים בשיר של "סוכה ולולב" – יוסף ללולב אהה? יוסף הוא יסוד, הלולב, אז אומר הרב יוסף – "מבורכת", לכן מברכים "על נטילת לולב", יוסף – מבורכת, אז ארצו – שמברכים על נטילת לולב ולא על נטילת אתרוג.

אבל יש עוד קושיה. הקושיה היא כזאת. כתוב בתורה "ולקחתם לכם", אז נברך אנחנו: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, אשר קדשנו במצוותיו וצונו על לקיחת לולב", אנחנו משנים: אומרים "על נטילת לולב" – למה? נברך "על לקיחת לולב"! אז הפשט הוא, אנשים לא מבינים מה זה "לקיחת לולב" זה לקנות לולב, לוקח – מלשון קונה, כמו "לוקח ומוכר", אז לכן אמרו "על נטילת לולב".

אומר הרב פירוש אחר. אנחנו בנטילת ידיים נוטלים ידיים, נברך "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וצונו על רחיצת ידיים", מה זה "על נטילת ידיים"? אומר הרב, כתוב שכשנוטלים ידיים צריכים להגביה את הידיים, "וינטלם וינשאם", והכוונה למעלה.

אנחנו – כשלוקחים את הלולב ואת ההדס ואת הערבה ואת האתרוג ומכוונים ביחד ומחברים ביחד, אז כל שם הוי"ה ברוך הוא ביחד, ואנחנו מנענעים נגד רוחות רעים ונגד טללים רעים וממליכים את הקדוש ברוך הוא על כל העולם כולו – למעלה ולמטה ובארבע צדדים, אז גם אנחנו גבוה, כתוב בגמרא שהלולב גבוה במינו, לכן מברכים "על נטילת לולב" וזה הכוונה, אנחנו גם כן רוצים להיות גבוה ולעלות למעלה, ולכן אנחנו מברכים "על נטילת לולב" שגם כן אנחנו נמשיך ונעלה למעלה בקדושה ובטהרה בדבר הזה.

אומר הגאון עוד פירוש, כיון שזה ההילולא שלו. כתוב, אנחנו אומרים בתפילה "מלך מהולל בתשבחות". איך מהולל בתשבחות? מלך מהולל! מה זה בתשבחות? אז הוא אומר, שפעם היה מלך חכם, פיקח, גיבור, עשיר, כל המעלות יש בו, ורק האף שלו חתוך. האף שלו חתוך. אז עברו שרים ואומרים אדוני המלך, אתה גיבור מהולל, והולך. בא שר שני: אתה חכם מהולל. בא רביעי: אתה עשיר מהולל. וכך כל אחד משבח אותך, ובאמת מגיעים לו השבחים. בא אחד נכנס ואמר: אתה – אין לך אף... המלך אמר – בית סוהר!! מחר נתלה אותו!! ככה להגיד לי!! טוב, למחר מתכוונים לתלות אותו. אז יש לבקש איזה בקשה אחרונה. אמר – אני רוצה להסביר למלך, הלך המלך, אמר לו אתה רע מצורע! כולם משבחים אותי ואתה מבזה אותי!! אמר לו: אדוני המלך – כולם מבזים אותך ואני לא! מדוע? אחד אמר שאתה גיבור, הכוונה שאתה גיבור ואתה לא עשיר. השני אמר שאתה עשיר – הכוונה שאתה עשיר ואתה לא חכם. אחד אומר אתה לא חכם – חכם ולא עשיר. אני אמרתי אתה מושלם בכל ורק אף אין לך! ובזה אני שבחתי אותך יותר מכולם! דוקא ב"בזיון" שלך אני שבחתי אותך! אומר – זה למלך אתה יכול להגיד, אבל אתה לקדוש ברוך הוא אין חסרון! רק תשבחות! אתה לא יכול להגיד את הדברים האלה, את הפירוש של הגאון מוילנא.

יהי רצון שזוכה אנחנו, השנה, שיבוא המשמח וזוכה לשמחת בית השואבה, וזוכה ללכת לבית המקדש, ויראו עינינו וישמח לבנו, ויהי רצון שנשאב שמחה וששון מחג הסוכות לכל השנה כולה, לברך ה' את כל המאזינים ואת כל השומעים ואת כל הצופים ואת כל הקהל הקדוש הזה, שה' ימלא כל משאלות לבנו לטובה, ונשמח בשמחת התורה והתורה תשמח בנו, וזוכה לכל הברכות וכן יהי רצון ונאמר אמן.

הוא אומר: האדם הזה חושב שכשאומר "בסימנא טובא" יהיה לו סימן טוב לכל השנה, אם אין לו ילד – ייוולד לו ילד ויגידו לו "סימן טוב!!" או שיתחתן ויהיה לו "בסימן טוב!!", על כן האמירה הזאת יש בה סגולה. אז אומר שבדיעבד יש להליץ על המנהג להקל עליהם, כמה שריחם על אותם אנשים שאוהבים את הדברים האלה.

אומר הרמב"ם, אולי לפני הרמב"ם נקרא את מה שאומר הרב בן איש חי: אנחנו – כל שבת, לא מוחים כף, לא רוקדים. אומר הרמב"ם שאלה שמוחים כף ורוקדים יש ללמד עליהם סגוריא, אבל הטוב ביותר שירקדו בשינוי. אני פעם הייתי בבית כנסת של ברסלב בליל שבת והתפללתי שמה, מתפללים שמה יפה מאוד, אחרי התפילה – ריקוד! זה כבר... הרב צריך להיות בראש! אמרתי להם – לא!! שבת!! אמרו לי, מה?! זה ריקוד של שבת!! איך אפשר לא לרקוד!! ליל שבת! לא תרקוד, הרב, אתנו!! אמרתי להם אני לא יודע לרקוד ואני לא יודע לרקוד בשינוי! אמרו לי: תלך אתנו!! אמרו לי, טוב, אבל אתם יודעים – אם אני אלך אני אשבשב לכם את כל הריקודים שלכם, למה? אתם תלכו אחריי, הלא אחרי הרב הולכים! "אחרי ה' ילכו", ואני אלך בצורה משונה, אז אתם גם צריכים ללכת בצורה משונה! אמרו לי, לא! הרב ילך איך שהוא רוצה, אנחנו נעשה איך שאנחנו רוצים. אי אפשר לבטל את המנהג הזה!

אבל אומר הרב חיד"א – בשבת ויום טוב ובשמחת תורה מותר לרקוד ומותר למחות כף, כל השנה אתם אוסרים עלינו ופה אתם מקילים עלינו. אומר – למה? אין לחשוש בזמן הזה שנפקחו עיניהם של בני אדם, לא אתי לזלזול והבינו את הדבר הזה.

"מה שמרבים בשמחה לכבוד התורה – הוא מצוה גדולה. וכל דבר יכוון האדם לשם שמים, ולהזהר בתוך השמחה של תורה שחוק וקלות ראש. ואיתא במדרש: 'ודוד מכרכר בכל עוז לפני ה', מה הוא 'בכל עוז'! בכל כחו. מה הוא מכרכר: שהיה מכה יד על יד ואומר 'קירירם קירירם'. ופרש באור שבעת הימים שהיה שם יד שמאל למטה ויד ימין למעלה ומכה מימין על השמאל להכות על השמאל שיתבטלו הגבורות של השמאל, וכשמכים – מכה חמש פעמים חמש כפול חמש – 'כה תברכו', עכ"ל. אדם מקבל את הברכה והשאר זה בשביל השמאל. 'ומכאן סמך למנהג שמכים ואומרים קירירם ביום שמחת תורה.

אומר הרמב"ם: "השמחה שישמח האדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצויה בהם – עבודה גדולה היא, שימו לב, עבודה גדולה! אדם רוקד! מכה ככה! אם אתה מתכוון לשם שמים – אתה עושה עבודה גדולה! תבוא כמו שמקריבים קרבן, עבודת הקרבנות 'לעבדו בכל לבבכם'. 'וכל המונע עצמו משמחה זו...', אדם אומר לעצמו: אהה! שירקדו! שיקפצו! אני לא! אני לא אעשה את זה! אומר... אני לא רוצה להגיד מה שאומר עליו הרמב"ם. 'וכל המגיס דעתו וכובד לעצמו ומתכבד בעיניו הוא חוטא, ועל כן אמר שלמה המלך 'אל תתהדר לפני מלך'. אתה עומד לפני מלך! ספר תורה נמצא פה! כל התורה נמצאת פה בידך! ואתה מתהדר, אתה נכבד, אתה חשוב... 'וכל המשפיל עצמו ומיקל גופו במקומות אלו, הוא הגדול והמכובד לעבדו באהבה'. אדרבה! תשפיל את עצמך ואתה נקרא 'אדם גדול'. 'וכן דוד המלך אומר ונקלותי עוד מזאת והייתי שפל בעיניי, ואין הגדולה והכבוד אלא לשמוח לפני הקדוש ברוך הוא, שנאמר 'המלך דוד מפזר ומכרכר לפני ה', (הכל לשם יחוד קודש אבריק הוא ושכינתיה)".

ואומר המגיד משנה: "דברי רבנו מבווארים, ואמרו שמחה של מצוה המעלה שלה חשובה וגדולה מאוד מאוד, ועיקר הדבר שאין ראוי לו לאדם לעשות את המצוות מפני שהם חובה עליו ומוכרח ואנוס מלקיים את המצוות, אלא חובה עליו לעשות את המצוות בשמחה ובטוב לבב..." אם אתה מקיים מצוה – בשמחה ובטוב לבב! אל תעשה את זה בעצב ובמצב כזה. אחר כך אומר לפי שהשמחה במצוות היא חשובה, וזה שאמר שלמה המלך עליו השלום, שאני משבח את השמחה, שמחה של מצוה.

הלילה – זה ליל שישי, יוסף הצדיק. והיום היה השנה של הגאון מוילנא, וגם בעל הבן איש חי קוראים לו יוסף, גם כן שמו יוסף. אומר הגאון מוילנא על הפסוק "אמרתי אעלה בתמר אוזנה בסנסינו", אני מאריך בדבריו, הגמרא אומרת, אנחנו מברכים "נטילת לולב", למה לא תברך "על נטילת

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

